

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-18
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

РЕЦЕНЗІЯ

*на дисертацію Мирошнікової Анастасії Євгеніївни «Адміністративно-
правове забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері
охорони здоров'я» на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»*

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Визначальне місце займає інтеграція України в європейський медичний простір передбачає переформатування всієї системи охорони здоров'я, зокрема, адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, гармонізації вітчизняних і міжнародних стандартів, приведення нормативно-правових актів України у відповідність до законодавства Європейського Союзу. Крім того, у сучасних умовах реформування охорони здоров'я актуальним є забезпечення пріоритету дотримання публічних інтересів у діяльності посадових осіб охорони здоров'я перед їх приватними інтересами при виконанні своїх службових обов'язків, який виступає одним з основних показників розвиненого суспільства й держави. На практиці більшість конфліктів інтересів, що виникли у даній сфері не тільки не доводяться до відома безпосереднього керівника закладу охорони здоров'я, а й не визнаються останніми як правопорушення, пов'язане із корупцією. Вказані положення і свідчать про актуальність обраної проблематики дисертації А. Є. Мирошнікової.

Дисертація виконана на кафедрі адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до Комплексної цільової програми «Конституційно-правові проблеми забезпечення верховенства права у функціонуванні механізму

публічної влади в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000966). Тема дисертаційної роботи затверджена на засіданні вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 21 листопада 2019 р. (Протокол № 3).

Мета запропонованого дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб отримати наукові висновки щодо особливостей комплексної науково-правової характеристики адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення чинного законодавства та правозастосовної практики із урахуванням зарубіжного досвіду.

На досягнення названої мети було сформульовано дев'ять завдань (с. 8, 9), які були досягненні і зафіксовані як наукова новизна одержаних результатів (с. 11-15), а також висвітлені у загальних висновках (с. 159-167).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані і достовірні. Під час виконання дисертаційної роботи відповідно до поставленої мети і вирішуваних завдань було застосовано сукупність методів, способів і прийомів наукового пізнання. Комплексність дослідження забезпечується системним підходом, що дає можливість розглядати й аналізувати проблеми в єдності їх змісту, природи й юридичної форми, а також провести системну наукову розробку адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Серед інших, у дисертації використані такі методи: формально-догматичний, системний, семантичний, гносеологічний та аксіологічний, соціологічний, порівняльно-правовий, статистичний, системно-структурний аналіз, історико-правовий метод.

Інформаційні основи дослідження становлять Конституція України, закони й постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, МОЗ України, інші нормативні акти центральних

органів виконавчої влади, узагальнення практики діяльності антикорупційних органів, наукові праці з філософії права, державного управління, публічного адміністрування, теорії держави і права, конституційного, трудового, адміністративного, міжнародного права, а також юридична публіцистика.

Використовувалося у дисертації чинне й раніше діюче законодавство України, а також адміністративне законодавство зарубіжних країн із питань адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані: акумульовані відповідними структурними підрозділами, вітчизняними й міжнародними організаціями; публікації в періодичних виданнях, а також енциклопедична й довідкова література. Здійснено аналіз судової практики за порушення законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної праці А. Є. Мирошнікової полягає в тому, що подана робота є одним із перших у науці адміністративного права комплексним дослідженням, присвяченим виявленню особливостей адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я і встановлення напрямів його удосконалення із врахуванням зарубіжного досвіду, зокрема, окремих країн ЄС.

Здійснений аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про наявність елементів наукової новизни. Найбільш суттєвими науковими положеннями у поданій дисертації, на наше переконання, є те, що дисертанткою уперше: з'ясовано сутність адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині, надано його дефініцію й охарактеризовано елементи його механізму; сформульовано авторські дефініції правових конструкцій у цій царині; вказано фактори, якими зумовлюється генезис

адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, а також виокремлено його 5 історичних етапів; запропоновано поняття «конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я»; виокремлено реальний та потенційний конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я, доповнено категорією «уявний конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я»; встановлено ознаки, види, принципи запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, виокремлено підстави виникнення реального конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Окрім того, удосконалено: теоретичні положення щодо обґрунтування місця й ролі конфліктів інтересів, що виникають у сфері охорони здоров'я, серед соціальних конфліктів, а також віднесення їх до юридичних конфліктів, розкриття їх співвідношення із правовими конфліктами залежно від критерію впливу на виникнення і зміни наявних правовідносин у сфері охорони здоров'я та адміністративно-правового статусу їх суб'єктів; положення стосовно адміністративно-правового статусу суб'єктів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, шляхом з'ясування їх місця й ролі в публічному адмініструванні, розмежування їх повноважень, на підставі чого запропоновано організаційно-правові форми діяльності таких суб'єктів; перелік критеріїв класифікації суб'єктів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, та запропоновано основні критерії розподілу; підходи до виокремлення специфічних рис застосування адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я; підходи до визначення підстав адміністративної відповідальності за порушення вимог законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, що дозволило виокремити ознаки відповідних складів адміністративних проступків, здійснити їх характеристику, з'ясувати їх особливості, а також здійснено аналіз судової практики в цій царині, запропонувати внесення змін та доповнень до антикорупційного медичного

законодавства; пропозиції щодо правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в Україні на основі досвіду США, Канади, Великої Британії, Португалії, Франції, Чехії, Фінляндії та Швеції, Німеччини, Угорщини, Чехії та ін., завдяки виокремленню спільних особливостей.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях.

Теоретичні висновки й практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, обговорювалися та були схвалені на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях, а також на засіданні кафедри проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації та її обговорення. Основні положення й результати дисертації викладено в дев'яти наукових працях, з яких п'ять наукових статей, із них три опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, дві – у зарубіжних наукових виданнях, у тому числі одна наукова стаття (у співавторстві) оприлюднена у виданні, яке індексується в наукометричних базах як Scopus, так і Web of Science, а також у тезах чотирьох доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями і предметом дослідження та мають логічну побудову. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 201 сторінка, у т. ч. основного тексту – 167 сторінки. Список використаних джерел налічує 255 найменувань.

У першому розділі «Правова природа запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» який містить три підрозділи, присвячені дослідженню наукових підходів з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, розкриттю етапів становлення та

розвитку законодавства у цій сфері, з'ясуванню сутності основних категорій запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в межах його адміністративно-правового забезпечення, змісту та критеріїв класифікації його принципів залежно від їх розподілу на загальні та спеціальні.

Другий розділ дисертації «Механізм адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» присвячено характеристиці, з'ясуванню його поняття та елементів, розкриттю системи суб'єктів, їх повноважень, розподіл на групи засобів та види заходів, з'ясуванню підстав адміністративної відповідальності у цій сфері. У даному розділі, з-поміж іншого, авторка наголошує, що основа предмета досліджуваного механізму адміністративно-правового забезпечення передбачає управлінську складову, яка має публічний характер та охоплює сферу публічного адміністрування. Здобувачка запропонувала до елементів досліджуваного адміністративно-правового забезпечення віднести: адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, об'єкт і суб'єктів, заходи й засоби (способи), форми та методи тощо. Ми повністю розділяємо погляди авторки, щодо поділу форм запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я на такі дві групи як правові, так і неправові. Зроблено ґрунтовний аналіз судової практики за ст.172- 7 КУпАП у сфері охорони здоров'я.

В цьому розділі також розкрито підстави застосування адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, визначено їх поняття, та удосконалено систематизацію їх видів; з'ясовано умови встановлення обмежень, заборон та вимог для посадових чи службових осіб у сфері охорони здоров'я в умовах конфлікту інтересів (одержання подарунків, спільної роботи близьких осіб, сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності, (наведено «типові» варіанти вирішення конфлікту інтересів у випадку «лікар за сумісництвом» та «медична практика на підставі ліцензії»), обмеження для осіб, які звільнилися або іншим чином припинили

діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я, обмеження у зв'язку з наявністю у таких осіб підприємств чи корпоративних прав) та охарактеризовано варіанти заходів їх врегулювання.

Розглянуто проблеми й особливості застосування адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, з'ясовано диспозиції статті, розкрито види адміністративних стягнень, встановлено його поняття. На думку дисертантки, адміністративна відповідальність за порушення законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я – це різновид юридичної відповідальності та належить до правопорушень, пов'язаних із корупцією. Розкрито статистичні дані за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП України) у 2019 та 2020 році у порівняльному аспекті. Досить слушною є пропозиція авторки щодо визначення ознак порушень вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, а саме: (1) суспільної шкідливості (небезпеки); (2) протиправності; (3) винності; (4) адміністративної караності та пропозиція їх віднести до публічних правопорушень.

У третьому розділі «Перспективи удосконалення адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» розглянуто напрямки такого удосконалення, із використанням позитивного зарубіжного досвіду, аргументування можливості й доцільності його використання в Україні. Здійснено аналіз медичних кодексів, в яких передбачено принципи і стандарти медичної діяльності, які є передумовою запобігання конфлікту інтересів. У цьому розділі заслуговує на увагу, зокрема, проведений аналіз основних міжнародних документів, які визначають превентивні механізми запобігання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Дотримання академічної доброчесності. Вивчення представлених рукопису та анотації, дисертації А. Є. Мирошнікової на тему «Адміністративно-правове забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» дозволяє зробити висновок щодо ідентичності анотації і основних положень дисертації та не дає підстав констатувати допущення дисертанткою порушень академічної доброчесності. Усе зазначене дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову роботу, відповідний теоретико-методологічний рівень, самостійність її написання, наявність певних елементів наукової новизни.

Загалом позитивна оцінка розглядуваної дисертаційної роботи А. Є. Мирошнікової дозволяє звернути увагу на окремі дискусійні положення, а також висловити наступні зауваження:

1. У підрозділі 2.3. можливо було би приділити увагу більш детальному правовому аналізу підставам та змісту обмеження спільної роботи близьких осіб у сфері охорони здоров'я в умовах конфлікту інтересів, визначених у ст. 28 Закону «Про запобігання корупції». Крім того, можна було би поглибитися в питання проблем застосування такого заходу врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я у цих випадках, як звільнення, зокрема в реалізації право громадянина на працю, від чого робота б лише збагатилася науковою новизною. Хотілося б почути міркування авторки щодо означеного зауваження.

2. У підрозділі 2.4. дисертаційної роботи на сторінці 126 -128 авторка здійснюючи аналіз судової практики, вказує на неоднозначність прийняття судових рішень із питань адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Хотілося б почути міркування авторки щодо означеного зауваження в контексті причин та факторів такої ситуації та можливих варіантів вирішення зазначеної проблеми.

3. У підрозділі 3.2 роботи авторка зазначає, що у «ст. 23 Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни мають права повідомляти про реальний чи потенційний конфлікт інтересів». Здобувачка пропонує «для більш ефективної реалізації норм Закону «Про запобігання корупції» та підвищення ефективності запобігання і врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я доцільно передбачити повідомлення про недотримання вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я на веб-сайті МОЗ України». Однак виникає питання, який механізм контролю у цьому випадку потрібно передбачити, який антикорупційний органів та який обсяг повноважень він повинен мати. У зв'язку із цим постає необхідність у додаткових пояснень здобувачки стосовно свого бачення із цього питання.

Сформульовані зауваження здебільшого мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи.

Усе викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертація Мирошнікової А.Є. на тему «Адміністративно-правове забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в межах його адміністративно-правового забезпечення, є актуальною, завершеною і такою, що має теоретичну і практичну значущість. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності та вимогам до її оформлення, які висуваються у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертантка Мирошнікова Анастасія Євгеніївна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

В.В. Мартиновський

Підпис	<i>Мартиновський В.В.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>[Signature]</i>
06	<i>12.2023</i>

